

Kötélverés Mosonban és Magyaróváron

Időszaki kiállítás a mosonmagyaróvári Hansági Múzeumban (Mosonmagyaróvár, Szent István király út 1.)

A kiállítás megtekinthető:

2011. március 11. – 2011. június 11.

A kötelet már évezredek óta használja az ember. A két, pászmából font fosszilis kötél 17000 éves maradványait tárták fel a lascaux-i barlangban. A kötél alapanyaga gerebenezett kender, esetleg len, ritkán lószőr is lehetett. Időszámításunk előtt 2800-tól terjed el Kelet-Ázsiából a kenderkötél használata. Magyarországon a középkortól 48 önálló céhbe tömörültek a kötélverő mesteremberek. Az első céhszabályzat 1486-ból maradt fenn Kolozsvárról. Védőszentjük Szt. Pakhomiosz egyiptomi remete (népnyelven Szt. Posthumus).

Kiállításunkkal ezen eltűnőben lévő mesterség helyi hagyományát és emlékeit mutatjuk be. A bejárattól balra elindulva végigkövethetjük a kötélverés egyes munkafázisait. Elsőként a megtermelt és feldolgozott kender és len finomítását, gerebenezésének eszközeit láthatjuk. Ezekkel választották szét a kendert különböző minőségű elemi szálakra. A terem ezen végében két fonókerék áll, ezekkel sodorta a fonalat a kötélgyártó. A jobboldali, hagyományos formájú fonókereket bognármester készítette. A másik a gyáripár terméke, és szerkezeti megoldásánál fogva a költségkímélő gondolkodást szolgálja emberpróbáló módon, ugyanis míg a régi kerék működtetéséhez egy kisinásra is szükség volt, addig ezzel a szerkezettel a mester - a sodronykötelet magához erősítve - fonás közben a géptől távolodva saját maga erejével önmaga hozta forgásba a szerkezetet. Annyi fonalat sodort, amennyi három- vagy négy ágból álló zsinórt vagy kötelet akart készíteni.

A vitrinben a céhes világ tárgyai (vándorkönyv, mesterremekek) mellett a mosoni köteles Fülöp család emlékei vannak elhelyezve. Fülöp Ferenc az 1900-as évek elején Kapuvárról került Mosonba, a Vilmos-rév utcában volt a műhelye. Az 1908-ban megalakuló ipartestületnek előljárósági tagja volt. Az ipart tőle egyik fia, Fülöp József vette át, aki a mosoni Fő utcára

költözött, és itt boltot is nyitott. Ő az ipartestület elnökségi tagsága mellett Mosonmagyaróváron, az 1939-ben egyesített városban megtartott képviselőtestületi választáson póttagként került be az új testületbe. A környéken egyedüli kötélgyártó mesterként az óvári hercegi uradalom majorjait ő látta el hetente kötéláruval. Fülöp József és felesége Rácz Teréz gyermektelenek voltak, és a családban lévő félárva fiút, Rácz Józsefet 12 éves kora körül, inasnak magukhoz vették. Kitanulta a mesterséget, Sopronban tett mestervizsgát, majd 1977-ig Fülöp Józsefné neve alatt folytatták a munkát. 1986-ban a 30 méteres műhely lebontásakor került gyűjteményünkbe az itt látható tárgyak egy része.

A központi teret srégen átszelő emelvényen a négy ágból álló istráng összeeresztését mutatjuk be. A falon látható fotón ugyanezek a tárgyak szerepelnek a 30-as évekből. A mellette két-oldalt rögzített gereblyeformájú tárgyak a hosszabb kötelek készítésénél a földbe verve az ágak összekeveredését voltak hivatottak megakadályozni. A jobbra álló vitrinben Nagy Béla 1945-ben Magyaróváron letelepedett kötélgyártó mester tárgyai sorakoznak. Budapesten született, Dunavecsén inaskodott és segédlevelet szerzett, Szegeden mestervizsgát tett és a negyvenes években a Felsőszeli kendergyárban szerzett tapasztalatok után élete végéig itt, a Lőpor utcai műhelyében tevékenykedett. A szemben lévő baloldali sarokban a zsinórozás munkafolyamatát mutatjuk be. A jobb oldalon a falusi kötélverés iparosára hasonlító eszközök láthatók. Ügyes parasztember, a felesége által megfont vastagabb, durvább kenderfonalból, szomszédjai segítségével el tudta készíteni saját gazdasága számára a szükséges köteleket (istráng, rudazókötél). A falon különböző kötéltypusokat, a készárut láthatjuk, többek között a lófejen lévő, remekbe készült fonott kötőféket.

Az 50-es években megjelent műanyagok és az ipari méretekben készülő kötelek átalakították a mesterség munkafolyamatát, ez lassan a kismesterség eltűnéséhez is vezethet.

Tárlatvezetés - szerda kivételével - előzetes egyeztetés szerint kérhető Géber József néprajzkutatótól a 96/212-094-es vagy a 30/598-08-07-es telefonon. A fotóra kattintva több képet is megtekinthet!